

1) 'Ο μικρὸς τὴν ἡλικίαν Ἀτσίγγανος: Σὰν ἀτσιγγανάκια εἶναι τὰ παιδιά της κοιν. || Ἀσμ.

'Ατσίγγανος τοῦ πάντηξε, μικρὸν ἀτσιγγανάκι

Κάρπ. 2) Τὸ εὐτελές λάχανον βλίτον Ρόδ. Συνών. βλίτο. 3) Πληθ., είδος μαύρων σύκων Σίφν. 4) Μικρὸς κλάδος, κλαδίσκος Πελοπν. (Σουδεν.)

ἀτσιγγαναρειὸ τό, πολλαχ. ἀτσιγαναρειὸ Θήρ. Κρήτ. Σύμ. ἀτσ' γαναρειὸ Κυδων. ἀτζ' γαναρειὸ Κρήτ. τσιγγαναρειὸ πολλαχ. ἀζ' γαναρειὸ Τῆν.

'Εκ τοῦ ὄν. 'Ατσίγγανος καὶ τῆς παραγωγικῆς καταλ.-αρειό. 'Η λ. καὶ παρὰ Σομ.

Τὸ ἐργαστήριον τοῦ Ἀτσιγγάνου καὶ καθόλου τὸ σιδηρουργεῖον ἔνθ'. ἀν.: Παροιμ. "Οποιος δὲ θέλει ν' ἀκούσῃ τὸ τούμπον τούμπου 'ς τ' ἀτσιγγαναρειὰ δὲν πάει Λεξ. Δημητρ. || Μεταφ. ἐπὶ ἀτάκτου καταστάσεως σκευῶν καὶ ἐπίπλων καὶ καθόλου ἀκαταστασίας ἥ καὶ ἀκαθαρσίας πολλαχ.: 'Ατσιγγαναρειὸ ἔγινε τὸ σπίτι μας.

***ἀτσιγγανᾶτος** ἐπίθ. ἀτσιγγανᾶτα τά, Σύμ.

'Εκ τοῦ ὄν. 'Ατσίγγανος καὶ τῆς καταλ.-ατος.

Οὐδ. πληθ. οὖσ., είδος σύκων μεγάλων χρώματος ιώδους. Συνών. ἀτσιγγανίστικος.

ἀτσιγγανερδὸς ἐπίθ. ἀμάρτ. 'τσιγγανερδὸς Πελοπν. (Σουδεν.)

'Εκ τοῦ ὄν. 'Ατσίγγανος καὶ τῆς καταλ.-ερδός.

'Ο λεπτὸς τὸ σῶμα, δὲ μὴ σαρκώδης. Συνών. ἰδ. ἐν λ. ἀτροφος 1.

ἀτσιγγανεύω ἀμάρτ. ἀτσιγγανεύω Σύμ. ἀτζ' γανεύω Κρήτ. ἀτζ' γανεύω Κρήτ.

'Εκ τοῦ ὄν. 'Ατσίγγανος. 'Η λ. καὶ παρὰ Σομ.

1) 'Ασκῶ τὴν τέχνην τοῦ Ἀτσιγγάνου, είμαι σιδηρουργὸς Σύμ. 2) Φαίνομαι γλίσχος, φιλαργυρεύομαι, φειδωλεύομαι πέρα τοῦ δέοντος Κρήτ.: 'Ατσιγανεύεται καὶ γιὰ 'κειονά 'καιε λεφτά.

ἀτσιγγανὲ ἥ, πολλαχ. ἀτσιγανὲ Κρήτ. (Σητ.) ἀτζ' γανὲ Κρήτ. 'τσιγγανὲ πολλαχ. 'τσικανὲ Τῆν. 'τσιγγενὲ 'Ηπ. 'τδιγγινὲ 'Ηπ. (Ζαγόρ.)

'Εκ τοῦ ὄν. 'Ατσίγγανος.

1) 'Η τοῦ Ἀτσιγγάνου δυσοσμία Λυκ. (Λιβύσσ.) Μεγίστ. Τῆν.: Ἀσμ.

'Σ τῆς 'Ατσιγγάνας τὴν αὐλὴ | δεντρολίβανος ἀθ-θεῖ,
μ' ἄν ἀθ-θῆ κι ἄν δὲν ἀθ-θῆ, πάλ' ἀτσιγγανὲς βρομεῖ.

2) 'Ακαθαρσία, ρυπαρότης Κρήτ. κ.ά.: 'Αμέτε νὰ πλυνῆτε νὰ μὴ θωρᾶ τὴν ἀτζ' γανέα σας. 3) Γλισχρότης, φειδωλία, φιλαργυρία πολλαχ.: 'Ηφαες δονε ἡ-ἡ-ἀτσιγανέα δον Κρήτ. Μούτε δεκάρα δὲ δίδει ἀπὸ τὴν ἀτσιγανέα δον αὐτόθ. 'Απὸ τὴν 'τσιγγενέα τον δὲν πῆρε γιατρὸς κ' ἔχασε τὸ παιδί τον 'Ηπ.

ἀτσιγγανὲά ἀμάρτ. ἀτσιγανὲά Κρήτ. (Κατσιδ.) ἀτζ' γανὲά Κρήτ.

'Εκ τοῦ ὄν. 'Ατσίγγανος.

Κάμνω τι ρυπαρόν, ἀκάθαρτον, ρυπαίνω: *Βρομάρις* εἶναι καὶ μᾶς ἐτσιγγάνασε. Καὶ ἀμτβ. ἐνεργ. καὶ μέσ. καθίσταμαι ρυπαρός, πληροῦμαι ἀκαθαρσίας: *Δὲν ἔχομε νερό* νὰ πλυθοῦμε κ' ἐτζ' γανέασαμε. 'Ατζ' γαναστήκαμε καὶ θὰ πλύνωμε σήμερο. 'Αμε νὰ πλυνθῆς νὰ μὴ σὲ θωρᾶ ἀτσιγανέασμένο.

ἀτσιγγάνιασμα τό, ἀμάρτ. ἀτσιγάνιασμα Κρήτ. ἀτζ' γανέασμα Κρήτ.

'Εκ τοῦ ρ. ἀτσιγγανιάζω.

"Ἐλλειψις καθαριότητος, ἀκαθαρσία: "Έχουν ἓνα ἀτσιγάνιασμα ἀπὸν σιχαίνεσαι νὰ τού θωρῆς. Συνών. ἀτσιγγανιάσματος.

ἀτσιγγανιάσμος ὁ, ἀμάρτ. ἀτσιγανιάσμος Κρήτ. (Κατσιδ. Σητ.) ἀτζ' γανιάσμος Κρήτ. (Μεραμβ. κ.ά.)

'Εκ τοῦ ρ. ἀτσιγγανιάζω.

***ἀτσιγγάνιασμα**, δὲν ίδ.: *Eίδα ἀτζ' γανιάσμος εἶναι ὅπον χοννε τὰ παιδιά σου!* Κρήτ. 'Αμέτε νὰ πλυνθῆτε, γιατρ' 'ἐ θορᾶ νὰ θωρᾶ τὸν ἀτσιγανιάσμο σας Σητ.

ἀτσιγγάνικος ἐπίθ. σύνηθ. ἀτσιγάνικος πολλαχ. τσιγγάνικος σύνηθ.

'Εκ τοῦ ὄν. 'Ατσίγγανος καὶ τῆς καταλ.-ικος.

1) 'Ο ἀνήκων ἥ ἀρμόζων εἰς τοὺς Ἀτσιγγάνους: 'Ατσιγγάνικος χορός. Τσιγγάνικη μουσική. 'Ατσιγγάνικα βιολιά. Τσιγγάνικα μάτια (μαῦρα καὶ ἀμυγδαλωτά). Τσιγγάνικη βρομά. Τσιγγάνικα φορέματα. 2) 'Ακάθαρτος: Τσιγγάνικο σπίτι, δπου κι ἄν ἀκκουμπήσῃς λερώνεσαι 'Αθῆν. Συνών. ίδ. ἐν λ. ἀτσαλιάρικος 1.

ἀτσιγγανίστικος ἐπίθ. Σύμ.

'Εκ τοῦ ὄν. 'Ατσίγγανος καὶ τῆς καταλ.-ιστικος.

Είδος σύκων: 'Ατσιγγανίστικα σῦκα. Συνών. ἀτσιγγανῖτος, δὲν ίδ.

ἀτσιγγανίτσα ἥ, Ιων. (Κρήν.)

'Υποκορ. τοῦ ὄν. 'Ατσίγγανος διὰ τῆς καταλ.-ιτσα.

Πτηνὸν ὀλίγον μικρότερον τοῦ κορυδαλλοῦ.

ἀτσίγγανο τό, ἀμάρτ. 'τσιγγανο Πελοπν. (Κλουτσινοχ. Σουδεν. Τρίκκ. κ.ά.)

'Εκ τοῦ ὄν. 'Ατσίγγανος κατ' ἀναλογ. πρὸς τὸ ξύλο κττ.

1) Λεπτὸς κλάδος Πελοπν. (Σουδεν). 2) 'Ο μίσχος τῆς σταφίδος μετὰ τὴν ἀποξήρανσιν Πελοπν. (Κλουτσινοχ. Σουδεν.) 3) Τὸ βελονοειδὲς φύλλον τῆς πεύκης Πελοπν. (Σουδεν. Τρίκκ.) : Σὰν 'τσιγγανα εἶναι τὰ πόδια του.

ἀτσιγγανόκουνγα ἥ, ἀμάρτ. ἀτσιγανόκουνγα Κρήτ. ἀτζ' γανόκουνγα Κρήτ.

'Εκ τοῦ ὄν. 'Ατσίγγανος καὶ τοῦ οὖσ. κούνια.

Λίκνον ἀνηρτημένον ἀπὸ δένδρον ἥ ἄλλου σταθεροῦ σημείου ὃς αἰώρα.

***ἀτσιγγανόπετσο** τό, ἀσιγανόπεσο Μύκ.

'Εκ τοῦ ὄν. 'Ατσίγγανος καὶ τοῦ οὖσ. πετσί.

Μεταφ. δὲ πολὺ μελαχρινός.

ἀτσιγγανοπούλλα ἥ, σύνηθ. ἀτσιγανοπούλλα πολλαχ. ἀτζ' γανοπούλλα Κρήτ. ἀτσιγγανόπουλό τό, σύνηθ. ἀτσιγανόπουλο πολλαχ. ἀτζ' γανόπουλό Κρήτ.

'Εκ τοῦ ὄν. 'Ατσίγγανος καὶ τῶν καταλ.-ποντα -ποντλλο.

1) Κόρη ἥ υἱὸς Ἀτσιγγάνου. 2) Παιδίον μελαφόν.

3) Παιδίον ρυπαρόν.

ἀτσίγγανος δ, κοιν. καὶ Πόντ. (Οἰν.) 'Ατσίγγανος σύνηθ. βιορ. Ιδιωμ. 'Ατσίγανος πολλαχ. 'Ατζ' γανος Κρήτ. 'Ατζ' γανος Λέσβ. Σάμ. 'Αζίγγανος Β. Τῆν.

'Ατσιγγάνος Πόντ. (Οἰν.) 'Ατζ' γανός Νάξ. (Δαμαρ.) 'Ασίγγανος Ανδρ. Μύκ. Τσίγγανος Αίγιν. Ικαρ. Τσίγανος Κεφαλλ. κ.ά. Τσίγανος Θεσσ. (Πήλ.) Τσίγανος Καππ. (Φλογ.) Τσίγανος Ημβρ. Τσίγανος Καππ. (Άξ. Αραβίαν. Σινασσ.) Σίγανος Ανδρ. Θηλ. 'Ατσιγγάνα καὶ Τσιγγάνα κοιν. 'Ατζ' γανά Κρήτ.

Τὸ μεσον. ὄν. 'Ατσίγγανος. Πβ. Κορ. 'Ατ. 4, 37 κέξ.

Α) Οὖσ. 1) 'Εθνικὸν δνοματίνοντος ἐξ Ίνδιῶν καὶ ἀσχολουμένου συνή-

φως εἰς τὴν σιδηρουργίαν καὶ τὴν ὀργανοπαικτικὴν ἥ καὶ εἰς ἄμφοτερα (αἱ γυναικεῖς τῶν Ἀτσιγγάνων ἐπαγγέλλονται καὶ τὸν ἔξιγγητὴν τῆς μοίρας) κοιν. καὶ Πόντ. (Οἰν.): Φρ. Σὰν Ἀτσιγγανος (ἐπὶ ρυπαροῦ καὶ ρακενδύτου) σύνηθ. **Σ**αντὸ τὸ σπίτι μέσα εἶναι οἱ-ἡ-Ἀτζιγάνοι (εἶναι ἀκάθαρτον) Κρήτ. || Παροιμ.

Tῶν Ἀτσιγάνων ἡ κακὰ ἀπὸ σπέρας ὡς ταχειά (ὅτι τῶν Ἀτσιγγάνων ἡ ἔχθρα εἶναι βραχυτάτης διαρκείας καὶ γενικώτερον ἐπὶ τῶν ταχέως συμφιλιουμένων) Κρήτ. *Ἄν* ἔχ' ὁ σκύλλος σπίτιν, ἔχει καὶ Ἀτσιγγανος προφήτην (ὅτι οἱ Ἀτσιγγανοι εἶναι ἀθρησκοι) Κάρπ. *Η*-*ἡ*-Ἀτσιγάνοντος ἵσαμι ποῦ ἔχ' πιτιμένος δὲν τσοιμᾶτι (ἔνεκα τῆς λαιμαργίας του) Λέσβ. Συνών. Γύφτος, Κατσίβελος. *Η* λ. καὶ ὡς τοπων. ὑπὸ τὸν τύπ. τ' Ἀτσιγάνον Κάρπ. Ἀτσιγγάνας μημειό Χίος. **2)** Σιδηρουργὸς Ἀνδ. Σύμ. κ.ἄ.: Ἄσμ.

Καὶ τὸ στρατὶ τοῖς ἔβγαλε 'ς ἐνοῦς Σιγάνου πόρτα, ὥρα καλὴ σ', Ασίγανε, τί φτειάν τι μαστορεύεις; **Ἀνδρ.** Συνών. Γύφτος. **3)** Ρυπαρός, ἀκάθαρτος σύνηθ.: *Εἴναι Ἀτσιγγάνα* 'ς τὸ νοικοκυρεό της σύνηθ. *Εἴναι* Ἀτζιγάνα ποῦ δὲ δίνει σκύλλος 'ς τὴ γούρνα τζῆς νερὸ Κρήτ. Συνών. Ιδ. ἐν λ. ἀτσαλέαρχος **1.** **β)** Ρακένδυτος σύνηθ. Συνών. κονρελῆς. **4)** *Ἀνθρωπος φιλάργυρος, γλίσχρος* Κρήτ. (Μεραμβ. Σητ. κ.ἄ.) Πελοπν. (Τεγ.) Ρόδ. κ.ἄ.: *Απὸ κειονὰ τὸν Ἀτζίγανο δὰ ζητήξῃς παρᾶδες;* Κρήτ. *Ἄδικο νὰ τὸν εῦρῃ τὸν Ἀτζίγανο, δὲ δὲ δίδῃ τ' ἀρέλου δου νερό!* Κρήτ. (Σητ.) **5)** *Ἐπὶ προβάτου, τὸ* ἔχον μαλλίον ἀνάμεικτον λευκὸν καὶ μέλαν Νάξ. **6)** *Τὸ* φυτὸν δαῦκος ὁ εὐγευστος (daucus guttatus) τῆς τάξεως τῶν σκιαδανθῶν (umbelliferae) Θεσσ. (Λάρισ. Τρίκκ.) Συνών. ἀγριο καρῶτο.

B) *Ἐπιθετικ.* **1)** *Ο περὶ τὰ ἔδεσματα ἐκλεκτικός, δλιγοφάγος* Θεσσ. Στερελλ. (Αίτωλ.): *Ἀτσιγγανούς ἄνθρουποντος, πιρ' μέν' νὰ βάλ'* κρεάς; Αίτωλ. *Δὲν τρώει τὸν μπλάρ'* π' ἀγόρασα, εἰνι ἀτσιγγανον αὐτόθ. **2)** *Ἴσχνός, λιπόσαρκος* Θεσσ. (Ζαγορ.) Στερελλ. (Αίτωλ. Καλοσκοπ.): *Η θυγατέρα μ' ἔν' ἀτσιγγαν', γιατὶ δὲν τρώει Καλοσκοπ.* *Ἀτσιγγανον γρούν'* Αίτωλ. Συνών. Ιδ. ἐν λ. ἀτροφος **1.**

ἀτσιγγανόσκατο τό, ἀμάρτ. **ἀτζιγανόσκατο** Νάξ. (Απύρανθ.)

'Εκ τοῦ ὄν. *Ἀτσιγγανος* καὶ τοῦ ούσ. σκατό.

Μόνον μετὰ τοῦ ζ. κάμινο εἰς φρ. ἀρατικάς: *Mουρέ,* μὰ ποῦ νὰ κάμης ἀτζιγανόσκατα, εἴδα σοῦ 'καμα καὶ δὲ δὸ κάνεις;

ἀτσιγγανοφορεμένος ἐπίθ. Χίος *'τσιγγανοφορεμένος* Χίος.

'Εκ τοῦ ὄν. *Ἀτσιγγανος* καὶ τοῦ φορεμένος μετοχ. τοῦ ζ. φορῶ.

'Ο φορῶν ἐνδύματα οίονει *Ἀτσιγγάνου*, ἀκάθαρτα ἔνεκα πένθους: Ἄσμ.

Καὶ μπαινοβγάνει ἥ μάννα της *'τσιγγανοφορεμένη.*

ἀτσιγγρωτος ἐπίθ. Πόντ. (Κερασ.) **ἀτσούγγρωτος** Πόντ. (Χαλδ.)

'Εκ τοῦ στερητ. ἀ- καὶ τοῦ ἐπ. *τσιγγρωτὸς <τσιγγρώνω.

1) *Ο μὴ κλαυθμυρίζων* Πόντ. (Κερασ.) **2)** *Μεταφ.* δ μὴ παραπονούμενος, δ μὴ μεμψιμοιρῶν ἔνθ' ἀν. **3)** *Ο μὴ ἔκδηλῶν τὴν δυσαρέσκειάν του διὰ μορφασμῶν, αὐτὸς ποῦ δὲν κατσουφιάζει* Πόντ. (Χαλδ.)

ἀτσίδα σύνηθ. **ἀτσίδα** Πελοπν. (Χατζ.) **ἀτσίδα** Πάρ. (Λευκ.) **ἀτσίδα** Τήν. Χίος **ἀτσίδα** Τήν. (Κώμ.) **ἀτσία** Ίκαρ.

'Εκ τοῦ ἀρχ. ἴκτις διὰ τῆς αἰτιατ. **ἴκτιδα.** Διὰ τὴν

τροπὴν τοῦ κτιστικοῦ πρ. καὶ γαλακτὶς-γαλακτίδα - γαλατίδα. Πρ. Κορ. *Ἄτ. 4, 38.* *Ἡ λ.* καὶ παρὰ Σομ.

Εἰδη τοῦ γένους τῶν ἴκτιδων (mustelidae) τῆς τάξεως ἀρπακτικῶν (rapaces) καὶ ίδια **1)** *Ἴκτις* ἥ τοῦ *Ἀριστοτέλους* (mustela foenna) Νάξ. (Απύρανθ. Φιλότ. κ.ἄ.), συνών. *νυ φίτσα*, καὶ *ἴκτις* ἥ ὀρεοδίαιτος (mustella Martis) *Άμοργ.* Θράκ. (Άδριανούπ.) *Ιων.* (Κρήτ.) Κύθν. Νάξ. (Έγκαρ. Κορων.) Πάρ. Σέριφ. Σύρ. Τήν. Χίος, συνών. *κουνάβι.* **2)** *Ἀλώπηξ* *Ίκαρ.* Συνών. **ἀλεπού.** **3)** *Μετων.* ἄνθρωπος *ἔξυπνος* Πελοπ. (Κόρινθ. Χατζ.) Συνών. **ἀτσίδι.** [**]

ἀτσιδεγά ἥ, Νάξ. (Απύρανθ.)

'Εκ τοῦ ούσ. ἀτσίδι καὶ τῆς παραγωγικῆς καταλ. -εά.

Δέρμα (θὰ ἐσήμαινε κατ' ἀρχὰς τὸ δέρμα τῆς ἴκτιδος καὶ ἐπειτα κατὰ συνεκδοχὴν ἐδήλωσε πᾶν ἐκδερόμενον δέρμα): Φρ. *Βγάζω* τὴν ἀτσιδεγά (ἀποθνήσκω ἥ ἀπισχναίνομαι).

ἀτσιδεάρις δ, Νάξ. (Απύρανθ.)

'Εκ τοῦ ούσ. ἀτσίδι καὶ τῆς καταλ. -άρις.

'Εμπορος δερμάτων ἴκτιδων.

ἀτσίδιτι τό, Θράκ. (Σηλυβρ.) Κρήτ. Κωνπλ. Πελοπν. (Λακων. Μάν.) Ρόδ. κ.ἄ. **ἀτσίδι** *Ἄθ.* Σάμ. κ.ἄ. **ἀτσίδι** Ρόδ.

'Εκ τοῦ ούσ. ἀτσίδια. *Ο τύπ. ἀτσίδι* τοῦ ἀτσίτι.

1) *Ἀτσίδια 1, δίδι.*, Θράκ. (Σηλυβρ.) Κωνπλ. Πελοπν. (Λακων.) Ρόδ. Σάμ.: Φρ. *Γίνομαι* ἥ είμαι ἀτσίδι (έχω ισχυρὰν ύγειαν) Κρήτ. **2)** *Ειδος* μύρμηχος ἐκ τῶν φωλευόντων εἰς τὰ δένδρα καὶ δακνόντων Κρήτ.

***ἀτσιδόκεδρος** δ, ἀτσιδόκερδος Χίος.

'Εκ τοῦ ζ. *ἀτσιδοκέρδος.

'Η ἀγρία ἀρκευθός εχουσα φύλλα ἀκανθώδη, ἀκιδωτά, ἀρκευθός ἥ δέξυκεδρος (juniperus oxycedrus).

ἀτσιδοκομμένος ἐπίθ. Νάξ. (Απύρανθ.)

'Εκ τοῦ ζ. *ἀτσιδοκόρδομα.

'Εκεῖνος τὸν δόποιον εἴθε νὰ κόψῃ, νὰ πνίξῃ ἥ ἀτσίδια: *Σκάσε περά, ἀτσιδοκομμένο,* 'ιὰ θὰ σὲ πάσω καὶ θὰ σὲ χτυπήσω χάμαι νὰ σκάσῃς! *Ἡρθεν* ἔνας ἀτσιδοκομμένος πετεινὸς κ' ἔξε λόγασε τζ' δρυθες. Συνών. **ἀτσιδολαβωμένος.**

ἀτσιδολαβωμένος ἐπίθ. Νάξ. (Απύρανθ.)

'Εκ τοῦ ζ. *ἀτσιδολαβώνομα.

'Εκεῖνος τὸν δόποιον εἴθε νὰ λαβώσῃ, νὰ πνίξῃ ἥ ἀτσίδια, ἐπὶ τῆς δρυνθος: *Ἀπόδεν* ηκραξεν ἥ ἀτσιδολαβωμένη 'ιλυσεν ἥ καρδιά μου (έλυθη ἥ καρδιά μου, ἐτρόμαξα, διότι τὸ λάλημα τῆς δρυνθος ὡς ἀλέκτορος θεωρεῖται κακὸς οἰωνός).

ἀτσιδομαγγανγά ἥ, ἀμάρτ. **ἀτσιδομαγγανγά** Νάξ. (Απύρανθ.)

'Εκ τῶν ούσ. ἀτσίδια καὶ μαγγανγά.

Παγίς πρὸς σύλληψιν ἴκτιδων: *Στήνω* **ἀτσιδομαγγανγά.**

ἀτσιδομούρης δ, Νάξ. (Απύρανθ.)

'Εκ τῶν ούσ. ἀτσίδια καὶ μούρη.

'Ο ἔχων τὸ πρόσωπον δέξιον, οίονει ἴκτιδος.

ἀτσιδοπέραμα τό, Νάξ. (Απύρανθ.)

'Εκ τῶν ούσ. ἀτσίδια καὶ πέραμα.

Τόπος διόδου τῶν ἴκτιδων.

ἀτσιδόπετρα ἥ, Χίος.

'Εκ τῶν ούσ. ἀτσίδια καὶ πέτρα.

Ἀτσαχας 1, δίδι.

